

Jižní Evropa

1) Španělsko, Andorra, Portugalsko, Itálie,
Vatikán, San Marino, Malta

2) Slovinsko, Chorvatsko, Bosna a
Hercegovina, Srbsko, Černá Hora, Makedonie
(FYROM), Albánie, Řecko, Bulharsko,
Rumunsko, evropská část Turecka

Západní a střední Středomoří

1) Španělsko, Andorra,
Portugalsko, Itálie, Vatikán, San
Marino, Malta

Španělsko

- Baleáry, Kanárské ostrovy, 506 tis. km čt., Ceuta a Melilla
- Pyreneje, Meseta, vlhký sever a suchý jih
- jedna z prvních koloniálních mocností
- Španělé, Katalánci, Galicijci, Baskové, španělština + v reg. reg. Jazyky
- římskokatolická církev, konstituční monarchie, 42 miliónů obyvatel
- v 70. letech automobilový průmysl, významné zemědělství
- převažuje rostlinná výroba – obiloviny, cukrová řepa, brambory, olivy, citrusy, víno, zelenina, tabák, bavlna, mandle, lískové ořechy³
- živočišná výroba extenzivní – chov ovcí, prasata, sever – skot, ryby
- těžba rozmanitá, zásoby jsou ale malé
- černé uhlí dochází, sádrovec, sůl, síra, průmysl malé rodinné podniky
- CR, dobrá letečná a námořní doprava, chybí lepší pozemní komunikace
- velmi vysoká úroveň nezaměstnanosti, prac. doba - siesta

Španělsko - regiony

- **Galicia** – zemědělství, rybolov, stavba lodí, těžba barevných kovů, Vigo, La Coruna a poutní místo Santiago de Compostela
- **Asturias** – černé uhlí, hutě, energetika, tepelné elektrárny, Oviedo
- **Cantabria** – těžba uhlí, těžba železa a barevných kovů, petrochemie, strojírenství, výroba lodí, živočišná výroba, Santander
- **Euscadi** (Baskitsko) – Bilbao, San Sebastian, hustě osídleno, průmyslový region, hutě, strojírenství, papír., chemie, separatizmus
- **Navarra + La Rioja** – průmysl na malých a středních firmách, velmi výkonný ve španělském kontextu, auta a potravinářství, produkce vína, zeleniny, obilovin, nízký sektor služeb
- **Aragón** – obiloviny, víno, cukrová třtina, chov ovcí, Zaragoza
- **Catalunya** – textil, chemie, strojírenství, high-tech, Costa Brava a Costa Dorada (CR), Barcelona

Španělsko - regiony

- **Comunidad Valeciana** – produkce subrtopického ovoce, zeleniny, vína, textilní a potravinářský průmysl ve Valecii, cestovní ruch
- **Murcia** – citrusy, olivy, vinná réva, obilnice Španělska
- **Andalucia** – bavlna, olivy, luštěniny, obiloviny vč. rýže, tabák, ovoce, zelenina, produkce korku!, potravinářství, petrochemie a strojírenský průmysl, Sevilla
- **Extremadura** – Badajóz a Mérida, zemědělství, sucho, nezaměst.
- Kastilie, 3 regiony: **Castilla y León** (Valladolid – doprava), **Castilla-La Mancha** (Toledo), **Comunidad de Madrid** – strojírenství, elektrotechnický a kožedělný průmysl, přesto zaostává za Katalánskem
- **Baleares** – Mallorca, Menorca, Ibiza a Formentera...cestovní ruch, rybolov, řemesla, Palma de Mallorca
- **Canarias** – CR, Santa Cruz de Tenerife a Las Palmas de Gran Canaria
- **Ceuta a Melilla** – služby, obchod, strategická poloha, Maroko

Andorra

- podřízena francouzskému prezidentu, resp. představiteli Francie a zároveň španělskému biskupu, stát formálně řízen radou a vládou
- parlamentní knížectví
- Andorra la Vella
- železnice zde není
- 2/3 obyvatel cizinci, Španělé, Portugalci, Francouzi
- úředním jazykem je katalánština, používá se i španělština a francouzština
- cestovní ruch, bezcelní zóna
- daňový ráj – centrum nadnárodních společností a bankovních domů
- komerční rozhlasové stanice

Portugalsko

- Azory, Madeira (autonomní území), správní nestabilita
- jedna z prvních koloniálních mocností, mořeplavectví (Lusovci)
- koncentrace obyvatelstva – Porto a Lisabon, dále malá města
- dříve agrární stát, pád fašizmu, podobně jako ve Španělsku, integrace do evropských struktur, dotace
- produkce vína, korku, ryby, živočišná výroba extenzivní, rodinné farmy, zalesňování vnitrozemí, časté požáry
- textil, oděv, kožedelný průmysl, problém s konkurencí (JV Asie)
- malé a střední podnikání, význam cizích firem (srov. ČR – Polsko)
- významná námořní doprava, prosperita díky cestovnímu ruchu
- 5 plánovacích regionů, bez identity, přesto rozdíl pobřeží – vnitrozemí
- **Norte** – Porto, průmysl, přístav, okolí zemědělství, 1/3 obyvatel Port.
- **Centro** – lesy, nejvyšší port. pohoří, zem., lesnictví, rybolov, Coimbra
- **Lisboa** – předměstí Amadora, Setúbal, VaV, řízení, inovace, marketing
- **Alentejo** – depopulace, venkov, **Algarve** – cestovní ruch, řemesla

Itálie

- Sicílie, Sardinie, Liparské ostrovy, Elba, dlouhá pobřežní linie
- Alpy, Apeniny, Pádská nížina (úrodná), vysoký potenciál v CR
- 57,3 mil. obyv. (2002, jako i další data), 190 obyv. na km. čt.
- Italové dominují, jižní Tyrolsko – němčina, Sicílie – Albánci, Savojsko – Francouzi, severovýchod – Slovinci, Ladinové a Furlánci
- emigrace do USA a Argentiny, nyní imigrace z Albánie a Afriky
- sever – jih, průmyslové vyspělý – agrární stát, dichotomie, Mezzogiorno
- sever: hutě – dovoz surovin, Lombardie, evropská velmoc, dopravní strojírenství – automobily, motocykly, lodě, letadla, atp., FIAT, obráběcí a kancelářské stroje – Olivetti, součást Telecom Italia, elektrotechnika, chemický průmysl, výroba umělých vláken, „plastických hmot, Pirelli
- v přístavech zpracování ropy a vedení ropovody do Evropy
- Lombardie - textilnictví, kožedělný průmysl, i když nyní tlak JV Asie
- zemědělství, malé farmy, obiloviny, cukrová řepa, ovoce, zelenina – rajčata, produkce vína, olivové sady
- podhůří Alp: intenzivní chov hovězího na maso i mléko, Apeniny: extenzivní chov ovcí

Itálie – regiony

- **Trentino – Alto Adige** – původní území Rakouska – Uherska, Provincia Autonoma Bolzano (též jako Südtirol), němčina a italština úředními jazyky – autonomie silnější než ostatní regiony, Provincia Autonoma Trento – hydroenergetika, barevná metalurgie, cestovní ruch, turistika – Dolomity, Lago di Garda, ekonomicky velmi úspěšný region i v rámci Evropské unie, spojení do Německa i Švýcarska
- **Lombardia** – nejprůmyslovější region v Evropě, intenzivní zemědělství, automobily, strojírenství, chemie, textil, oděv, polygrafie, Milano, Brescia, Bergamo, Como, Monza
- **Piemonte** – průmysl i zemědělství, produkce rýže, Torino, automobilový průmysl, farmaceutický průmysl, elektrotechnický průmysl, oděvní, potravinářský, podobné char. jako Lombardie
- **Ligúria** – Genuva, Savona – rozvoj hutí a petrochemie v přístavech, San Remo – přímořská rekreace, Janov historicky velmi důl. přístav
- **Emilia-Romagna** – výroba zemědělských strojů a potravinářství, Bologna, Modena, Parma, Ferrara, CR – Rimini, Jaderské moře

Itálie – regiony

- **Veneto** – severně od ústí Pádu, CR, především v Benátkách/Venezia, průmysl i intenzivní zemědělství s environmentálními dopady
- **Friuli-Venezia Giulia** – alpské zemědělství, alpská turistika, horské zemědělství – extenzivní chov skotu, průmysl – přístav Trieste – hutě, loděnice, zpracování ropy, ropovod do Ingolstadtu, Terst pův. Rak.
- **Toscana** – Firenze, Siena, Pisa, ložiska mramoru u Carrary
- **Lazio** – Roma – administrativní, kulturní, vzdělávací centrum, potravinářství, výroba nábytku a oděvů, církevní stát Vatikán – politické a náboženské centrum římskokatolické církve, CR, známky
- **Campania** – Napoli – ocelářství, petrochemie, významné pobřeží – obchod a cestovní ruch, přístavy, vnitrozemí daleko hůře, Vesuv
- **Puglia** – vyprahlý kraj na vápencích, víno, mandloně, tabák, ovoce, Bari, Brindisi, Taranto, Gargano – cestovní ruch a rekreace
- **Calabria** – řemeslná výroba, extenzivní zemědělství, marginální region, emigrační, depopulační region
- **Sicilia** – olivy, vinná réva, extenzivní zem., CR, Etna, síra, Palermo
- **Sardegna** – pobřeží, vnitrozemí je nehostinné, Cagliari, CR, těžba
- **Valle d´Aosta, Umbria, Marche, Abruzzi, Molise a Basilicata**

San Marino, Malta

- formálně jedna z nejstarších republik
  - koexistence s Itálií
  - nemá vlastní měnu
  - italština
  - Velká generální rada, 2 regenti voleni na půl roku
  - CR, lanovka, filatelie
-
- La Valletta, Birkirkara, úřední jazyky maltština i angličtina
  - maltština – semitský jazyk psaný latinkou, všeobecně známá angl.
  - římskokatolické náboženství, souostroví
  - strategický význam, lodní doprava – 2. největší obchodí flotila v E.
  - CR, bankovníctví, finančnictví

Balkán a východní Středomoří

2) Slovinsko, Chorvatsko, Bosna a Hercegovina, Srbsko, Černá Hora, Makedonie (FYROM), Albánie, Řecko, Bulharsko, Rumunsko, evropská část Turecka

Slovensko

- Karavanky, Julské Alpy, kras, Dráva, Sáva, Mura, lesy, klima?
- homogenní národnostní skladba, orientace i za Jugoslávie na Itálii a střední Evropu, Slovinci, římskokatolické náboženství
- i přes ztrátu trhů z býv. RVHP velmi dobrá transformace, ekonomicky srovnatelné s Portugalskem, Řeckem, Maltou či řeckou částí Kypru v Evropské unii
- jaderná elektrárna Krško, olovnato-zinkové rudy a rudy rtuti
- výroba sportovního zboží Elan, elektrotechnika – Gorenje
- montáž automobilky Renault v Novém Městě
- bývalé Kraňsko bylo součástí Rakouska-Uherska (středoevropská tradice, spol. s Terstem a okolím), dobrá zasíťovanost
- přístav Koper
- CR: Triglav, Planica (lety), Kranjska Gora, jezera Bledské a Bohinjské, jeskyně Postojna, historie
- Ljubljana, Maribor

Chorvatsko

- Istrie, Kvarner, Dalmácie, meziříčí Sávy a Drávy – Slavonie
- jižní síp okolo Dubrovníku územně nesouvisí se zbytkem státu – historický význam, vymanění se z tlaku italských přístavních měst
- násilné vypuzení Srbů z Chorvatska, nyní převládají Chorvaté
- Srbská Krajina
- dominují římsí katolíci
- dobrý průmysl i zemědělství, vysoký potenciál v cestovním ruchu
- zemědělství ve Slavonii, při pobřeží pouze ohniska vinné révy, oliv
- průmyslové centrum je v Zagrebu, přístav Rijeka
- CR: Plitvická jezera a Mala Kapela
- **Zagreb** – strojírenství, chemie, elektrotechnika, polygrafie, textil, papírenský, dřevozpracující průmysl,...petrochemie – předměstí Sisak
- **Slavonie** – zemědělství, Osijek a Vukovar, boje se Srby
- **Dalmácie** – Split, Makarska, Dubrovnik, ostrovy, problém: infrastr., voda
- **Istrie a Kvarner** – cestovní ruch, dobré napojení, Rijeka

Bosna a Hercegovina

- občanská válka, vojenský konflikt i s vnějším zasahováním
- Bosňáci, Srbové i Chorvati – mozaika, obtížně řešitelné, Dayton
- povodí Sávy – Bosna, povodí Neretvy – Hercegovina
- přístup k moři u osady Neum
- krasy, kaňony
- Bosňáci: islám, Srbové: pravoslaví, Chorvati: římsko-katolictví
- původní jazyk společný, nyní snaha je diferencovat: jazyk bosenský, srbský a chorvatský, vysoká nezaměstnanost – až 40 %
- Sarajevo, Banja Luka (srb. hl. m.), Zenica, Tuzla, Mostar
- dlouhodobě zaostalé, po konfliktech marginální oblastí, pomoc
- CR: komplikace min, málo prmyslu, nevhodné zemědělství
- Federace Bosny a Hercegoviny a Republika srbská + Brčko
- vliv mezinárodního společenství

Srbsko, Černá Hora

- Srbsko a Černá Hora dlouhodobější koexistence s postupným uvolňováním vazeb na základě mírového řešení, rozdíl oproti jiným
- Srbsko – území Kosova?, autonomie, vl. vláda, parlament i prezident
- Srbsko – území Vojvodiny, převaha Maďarů (hist. území Uher)
- Dunaj, Tisza, Sáva, Dráva a Srbská Morava, rudy mědi u hranic s Rumunskem a Bulharskem, důl. elektrárna Železná vrata
- Kosovo je bohaté na rudy zinku, olova a dalších barevných kovů
- Srbové v Srbsku, Černohorci v Černé Hoře, Albánci v Kosovu (OSN)
- většinové pravoslaví, Kosovo nyní jasná dominance islámu, Kosovo – historické kořeny srbského pravoslaví, islám + srb. = Sandžak
- dohromady cca 10 mil. obyvatel, okolo 100 obyvatel na km čt.
- velké přesuny, vyhnání, „pogromy“ a demografické poměry, růst významu zemědělství přinesly současné balkánské války
- sankce na Srbsko, ekonomický růst i propad, tranzitivnost

Srbsko, Černá Hora - regiony

- **Kosovo** – od roku 2002 fungující prezident i vláda Albánců pod monitoringem OSN (UNMIK), Priština, albánská reprezentace Kosova usiluje o samostatnost Kosova, Kosovo ale v historii nebylo samostatným státem, problém pro mezinárodní společenství, uznání Kosova může vést k separatizmu – např. Belgie, Baskitsko, albánská Makedonie..., které nevychází z historického uznání hranic nového celku, precedent?, Trepča, Kosovská Mitrovica
- **Černá Hora** – CR: Durmitor, Tara, Kotor, Budva, Podgorica/Titograd
- **Vojvodina** – předpoklady pro intenzivní zemědělství, Novi Sad, výroba hnojiv, zemědělských strojů, potravinářství, elektrotechnika, petrochemie, textilnictví, domácími jazyky na úrovni občin srbština, maďarština, slovenština, rumunština a rusínština
- **Srbsko** – 5,5 mil. obyvatel, 56 tis. km čt., Beograd, po 2. sv. válce středisko průmyslů, rozvoj, nyní – potíže po bombardování, restrukt., tranzitivnost Niše (do Skopje, Istanbulu), Kragujevac

Makedonie (FYROM)

- údolí Vardaru, historicky Vardarská Makedonie (Egej. m. a Stř. E.)
- možné propojení, tranzitivnost ve směru Albánie – Černé moře
- Makedonci, Albánci, Turci, Rómové, problematické zahraniční vztahy se svými sousedy
- obyvatelstvo často dlouhodobě pracuje mimo vlastní stát
- Makedonci: pravoslaví, Albánci: islám, vnitřní politicko-kulturní konflikt ve společnosti
- Skopje
- složitý název kvůli vztahům s Řeckem, slovanské obyvatelstvo okolo Thessaloniki/Soluně, řecké prameny existenci slovanského obyvatelstva popírají
- stabilní extenzivní zemědělství, labilní průmysl

Albánie

- muslimská tradice, specifický jazyk, izolovanost – marginální stát
- v nedávné historii vazby na Čínu, diplomatické problémy, Albánie zůstala v naprosté izolaci
- vysoká porodnost, první demografický přechod zatím Albánii nepostihl, nebo právě probíhá, charakteristiky rozvojového světa
- emigrace do Řecka a Itálie, zde jsou na samém dnu spol. žebříčku
- v minulé epoše snaha o „ateizaci“ společnosti, ta si zachovala většinový islám, v menšině zde jsou pravoslavní, římskí katolíci i řečtí katolíci
- konflikty mezi severními Gegy a jižními Tosky (kmeny, jižní kmeny prosadili svůj dialekt za spisovný jazyk, tj. jsou elitami)
- Tirana – severní okraj močálovité roviny Myzeqeja, Shkodër, Vlorë
- nerostné bohatství je bohaté a významné – barevné kovy i paliva
- rozvoj cestovního ruchu, opět především v jižní části Albánie

Řecko

- jižní část Balkánu + ostrovy v Egejském moři až k Turecku, konflikt
- zásoby vápenců, mramoru, bauxitu a hnědého uhlí
- bohatá kultura antického Řecka
- řecký jazyk, řecké písmo, hlavně ale pravoslavní, řečtí katolíci
- konflikty s ostatními balkánskými státy a s Tureckem (Osmanskou říší) o svoji samostatnost, sebeurčení
- 11 mil. obyvatel, 123 tis. km. čt., 89 obyvatel na kilometr čtvereční
- výrazná centralizace do Atén
- historické emigrace souviseli s politickou situací, nyní nastává návrat emigrantů zpět do Řecka, do Řecka se imigrují i občané EU, dále pak Albánci a obyvatelé Blízkého Východu
- Řecku patří většina území antické Makedonie, proto nejsou FYROM nadšení
- rejdařství, světová velmoc v rejdařství, důležité extenzivní zeměděl.
- CR, letecká spojení

Řecko - regiony

- **Kentriki (Střední) Makedonia** – Thessaloniki, brána do Podunají a Středí Evropy, poloostrov Chalkidiki – mnišská republika Athos
- **Thessalia** – Larissa, turisticky atraktivní kláštery Meteora
- **Attiki** – metropolitní region Řecka, historicky velmi důležité území řecké státnosti, antického Řecka, 1/3 obyvatel Řecka, dominují Athinai (Atény) a přístav Pireas/Pireos
- **Stereia Ellada (Střední Řecko)** – zázemí Atén, ostrov Evvoia, ekonomicky nejvýkonnější území země, velmi dynamický primární sektor – olivy, olejniny, obiloviny, bavlník, dále sekundární sektor – hutnictví, výroba lodí, energetika, strukturálně postižený, environmentální škody, zdravotní postižení obyvatelstva, nezaměstnanost
- **Anatoliki Makedonia (V) kai Thraki, Dytiki Makedonia (Z, jediný vnitrozemský), Ipeiros, Ionia Nisia, Dytiki Ellada, Peloponnisos, Voreio Aigaiou (severní egej. ostrovy Lesvos, Chios), Notio Aigaiou (jižní, např. Rhodos), Kriti**

Bulharsko

- Stara Planina, sever – Dunaj, řeka Marica – Hornothrácká nížina
- 111 tis. km čt., 8 mil. obyvatel, měď, uran, hnědé uhlí
- prvně depopulace venkova, pak zázemí Sofie, nakonec i hlavního města, demografické problémy Bulharska, plánovací regiony
- bulharské kláštery, uchování národní identity i za Osmanské říše
- vazby na Rusko, spojnice Evropy s Tureckem
- agrární sektor velmi významný – tabák, víno, ovoce, zelenina
- CR: atraktivní horská pásma i pobřeží Černého moře
- **Severozapaden rajon** – chybí mostní napojení do Rumunska, jaderná elektrárna Kozloduj
- **Severen centralen rajon** – Pleven, Veliko Tarnovo, Ruse /most R.
- **Severoiztočen rajon** – chemický průmysl v přístavu Varna, Turci
- **Jugoiztočen rajon** – Burgas
- **Južen centralen rajon** – Plovdiv, Hornothrácká nížina, Rodopy, rudy, Turci, Pomaci (bulharsky mluvící muslimové)
- **Jugozapaden rajon** – metropolitní region, Sofie

Rumunsko

- Karpaty, podunají, delta Dunaje
- 238 tis. km čtverečních, 21,6 mil. obyvatel, 91 obyv. na km čt.
- dichotomie východ – západ, v 90. letech 20. stol. vylidňování měst
- Rumuni, Rómové, Maďaři (západ a karpatský oblouk, původní části Uher), Rumuni jsou většinou pravoslavní
- původní Rumunsko bylo vněkarpatské území, proto nyní excentricky ležící București
- mnohem dramatičtější ukončení totalitního režimu než v jiných evropských státech RVHP
- nízká nezaměstnanost, vysoká inflace
- agrární sektor hraje velmi důležitou roli, pěstování i teplomilných druhů, zemědělství má často charakter ekologického zemědělství (preference evropských zákazníků)
- potenciál v rozvoji cestovního ruchu, orientace na tvorbu software

Rumunsko - regiony

- plánovací regiony bez vlastní regionální správy i identity a i bez významnějších odchylek v ekonomické výkonnosti, vliv totalitního režimu, nivelizace rozdílů, včetně hnacích odvětví
- **Nord-Est** – rumunské Moldavsko, zemědělství, skytá nezaměstnanost, dopravní odlehlost, izolace – marginální region, Iași
- **Sud-Est** – Constanța, pobřeží rekreační potenciál, ekologicky velmi významná delta Dunaje, kolize s dopravními stavbami
- **Sud** – București – roponosná nížina, Karpaty – zázemí rekreace měst, historické základy Valašského knížectví (základ dnešního Rumunska)
- **Sud-Vest** – Craiova, černouhelné doly
- **Vest** – Timișoara (maďarské město Temešvár), Arad, hutě
- **Nord-Vest** – Oradea, Cluj-Napoca
- **Centru** – většina Transilvánie, zemní plyn, rakousko-uherská tradice, Brașov
- **București** – hlavní město a jeho bezprostřední agrární zázemí

Turecko – evropská část

- centrum Istanbulu, býv. hlavního města v Evropě, Bospor, celé město 8,8 mil. obyvatel, v aglomeraci 10 mil. Obyvatel
- Istanbul – centrum turecké burzy
- Istanbul – přístav, centrem zahraničního obchodu, strategický bod
- Istanbul – Byzantion, Konstantinopol, Cařihrad, historický význam
- evropská část – východní Thrákie, provincie (iller) Tekirdag, Edirne a Kirklareli, agrární zásobené Istanbulu
- Černé, Egejské a Marmarské moře
- Edirne (Adrianopolis, Drinopol)
- Turecko dlouhodobě usiluje o integraci do Evropské unie
- regiony úrovně NUTS 2:
  - **Istanbul**
  - **Tekirdag**